

11. 6. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nelze navždy vycházet z dříve dosahovaného vysoce nadprůměrného příjmu

Ústavní soud svým nálezem ze dne 18. dubna 2018 sp. zn. III ÚS 2324/17 vyhověl ústavní stížnosti a zrušil rozsudek Městského soudu v Praze v rozsahu, v němž byl potvrzen výrok I. rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6, neboť jím bylo porušeno právo stěžovatele na ochranu vlastnictví, na svobodnou volbu povolání a na soudní ochranu.

Stěžovatel se u obvodního soudu a následně u městského soudu neúspěšně domáhal snížení výživného na své tři nezletilé děti, které bylo původně stanoveno na celkem 105 000 Kč měsíčně. Namítal, že výživné ve stanovené výši již není schopen platit. S matkou nezletilých se seznámil v USA, kde uzavřeli v roce 1995 manželství, přičemž do České republiky se přestěhovali až na žádost matky nezletilých v roce 2004. V roce 2009 bylo manželství rozvedeno a v rámci vypořádání společného jmění manželů stěžovatel matce nezletilých dětí vyplatil několik desítek milionů korun. Nadto po dobu 10 let platil sám dětem školné (údajně šlo o částku takřka 10 milionů Kč), neboť matka tuto svou povinnost neplnila. Jelikož byly děti rozhodnutím soudu svěřeny do péče matky a stěžovatel údajně i v důsledku jednání přítele matky nezletilých přišel o zaměstnání, rozhodl se vrátit do USA. Přes podnikatelské aktivity však jeho příjmy ani zdaleka nedosahují částek, které pobíral dříve. Aby mohl stanovené výživné platit, je nucen neustále rozprodávat svůj nemovitý majetek a peníze si půjčovat. Nadto pravidelně hradí náklady nezletilých spojené s cestováním do Spojených států. Navíc se v USA znovu oženil a narodila se mu dcera, čímž se jeho výdaje zvýšily. Soudy však přes uvedené skutečnosti odmítly stanovené výživné snížit. Poukázaly na skutečnost, že stěžovatelova životní úroveň je i nadále vysoká, jakož i na to, že své předchozí zaměstnání opustil bez vážného důvodu.

Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná. Zákonodárce nestanoví striktní způsob výpočtu výživného, místo toho musí soudy v jednotlivých případech uvážit veškerá zákonem uvedená kritéria (§ 913 a násl. občanského zákoníku) a výživné určit ve výši odpovídající jim, jakož i smyslu a účelu výživného. Výchozí úvahou při určení výše výživného tak je, aby nastalá rodinná situace dítě finančně zasáhla v co nejmenší míře. V první řadě musí být zajištěny jeho odůvodněné potřeby, a to v míře odpovídající majetkovým poměrům povinného. Cílem stanovení výživného na druhou stranu nemá být „zakonzervování“ životní úrovně dítěte, ať už je jakákoliv, bez ohledu na životní situaci povinných. Zákon umožňuje přihlídnout i k majetkové potencialitě rodiče a v této souvislosti i k důvodům, pro které opustil výhodné zaměstnání. Kritérium této majetkové potenciality však nemá být uplatňováno mechanicky tak, že výše výživného se má odvíjet vždy od toho, kolik by rodič potenciálně mohl pobírat při plném využití svých možností a schopností. Soudy mají prvotně vycházet z odůvodněných potřeb oprávněných a majetkových poměrů povinných.

V rozhodnutích obecných soudů nebyl kladen dostatečný důraz na současné majetkové poměry stěžovatele, ačkoliv stěžovatel zaznamenal razantní pokles v příjmech, a naopak mu vznikly dodatečné náklady spojené se založením rodiny a návštěvami dětí. Místo toho soudy poukázaly na stěžovatelovy dřívější majetkové poměry s tím, že si jejich zhoršení způsobil sám – zaměstnání opustil bez vážného důvodu a odstěhování do USA bylo jeho svobodnou volbou. Podle Ústavního soudu však za daného skutkového stavu nebyl dán důvod k tomu, aby změna v poměrech odvíjející se od změny bydliště nebyla zohledněna. Po rozpadu manželství a za situace, kdy jsou děti v péči matky, se Ústavnímu soudu jevilo logické, že se stěžovatel jako státní příslušník USA vrátil do své rodné země,

ke které má ostatně určitou vazbu celá rodina. Soudy měly zohlednit také nárůst nákladů spojený s návštěvami dětí a s vyživovací povinností k nedávno narozené dceři.

Kromě porušení práva na spravedlivý proces a práva na ochranu vlastnického práva Ústavní soud shledal v postupu obecných soudů také porušení stěžovatelova práva na svobodnou volbu povolání dle čl. 26 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Vycházejí-li totiž soudy při určení výše výživného ze skutečnosti, že se povinný vzdal výhodného zaměstnání bez vážného důvodu, a stanoví výživné ve výši neodpovídající jeho současnému příjmu, je tím možnost dotyčného rodiče svobodně si zvolit povolání omezena (ač nepřímou), neboť takový postup s vysokou pravděpodobností povede k tomu, že se bude muset ke své dřívější práci či k práci obdobné vrátit, aby byl výživné schopen hradit.

Zákon (§ 913 občanského zákoníku) sice takový postup umožňuje, soudy by nicméně měly mít na paměti, že jeho aplikací může být do práva dle čl. 26 odst. 1 Listiny zasaženo. Stanovit výživné na základě příjmů, kterých povinný nedosahuje, by proto měly v případech, kdy to skutečně smysl a účel výživného vyžaduje, kdy je legitimní po povinném požadovat, aby si našel lepší zaměstnání (v posuzované věci zaměstnání s příjmem takřka půl milionu korun čistého měsíčně). Jinými slovy, soudy musejí zkoumat, zda a které výdaje oprávněných jsou natolik důležité (přičemž nepůjde o každý výdaj, na který si děti zkrátka jen zvykly), aby bylo ospravedlnitelné stěžovatele jakožto povinného nutit i ke změně zaměstnání, jen aby na ně mohl přispívat. Ve výkonu práva dle čl. 26 odst. 1 Listiny by přitom neměl být omezován jen proto, aby si oprávnění zachovali značně nadstandardní životní úroveň, které dosahovali díky dřívějším příjmům stěžovatele.

Ústavní soud ve svém rozhodnutí zdůraznil, že zajištění oprávněných potřeb dítěte zůstává bez ohledu na rodinný stav základní povinností obou rodičů. Citovaný nálezný řešil specifickou situaci, kdy tvrzená změna v majetkových poměrech jednoho z rodičů neovlivnila jeho schopnost platit i nadále výživné v nadprůměrných částkách. Jde však o to, nakolik nadprůměrné tyto částky budou.

Úplný text nálezu je k dispozici >>> [zde](#).

JUDr. Tomáš Lichovník,
soudce Ústavního soudu

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Průlomový postup Ústavního soudu ve věci práva na zákonného soudce a spravedlivý proces](#)
- [Limity přístupu k Ústavnímu soudu při ustanovení procesního opatrovníka](#)
- [Judikatura ÚS ve věci udělování státního občanství](#)
- [Nález Pl. ÚS 2/25: když Ústavní soud dokáže být skutečným ochráncem lidské důstojnosti](#)
- [Mobilizace ozbrojených sil v ČR a postavení odmítačů boje: právní analýza a návrhy legislativních úprav](#)
- [Zákaz změny k horšímu \(reformace in peius\) se neuplatní u nákladových výroků](#)
- [Make Důvodová zpráva great again](#)
- [Nález Ústavního soudu k privilegovanému postavení pohledávek státu v insolvenčním řízení](#)
- [Další „válka“ soudů - tentokrát o tarifní hodnotě ve věcech neoprávněných zásahů do](#)

osobnostních práv

- Pravý souběh funkcí - Ústavní soud vyjasnil otázku kogentních limitů smluvní volnosti